

Transversalitat des de “Processar i descriure: la Unitat de Procés Tècnic

9A Jornada de Bones Pràctiques

CRAI de la Universitat de Barcelona

Ramon Anglada Lara

Roberta Boscaro

Introducció

Presentació amb el títol “Transversalitat des de “Processar i descriure: la Unitat de Procés Tècnic”, exposada en ocasió de la 9A Jornada de Bones Pràctiques, celebrada el 23 de febrer de 2022 i organitzada pel CRAI de la Universitat de Barcelona.

Resum

L'objectiu de la presentació és destacar el concepte de transversalitat del CRAI Unitat de Procés Tècnic de la Universitat de Barcelona posant en valor la col·laboració interna, la normalització dels procediments i la capacitat de coordinació. Per explicar les accions transversals s'utilitza una infografia que pretén resumir la gestió dels fons personals amb els diferents actors que la protagonitzen. En canvi, per donar a conèixer la manera de ser i entendre el treball de la Unitat, es fa servir un exemple concret en el qual es prioritzen les tasques diàries sense perdre de vista el context general en el qual s'actua. Es tracta de processar i descriure tenint present tot el mapa de processos del CRAI amb l'objectiu de contribuir a la seva missió a banda de millorar la col·laboració interna.

Transversalitat en la gestió dels fons personals d'arxiu

Figura 1: Infografia de gestió de fons personals d'arxiu

La infografia sintetitza les activitats que el CRAI Unitat de Procés Tècnic de la Universitat de Barcelona realitza per a la gestió dels fons personals d'arxiu. Cada activitat queda vinculada a les entitats que intervenen en el procés.

Es destaquen les funcions del CRAI Biblioteca, que s'encarrega de la selecció, valoració i conservació del fons. També en fa la descripció per garantir-ne la consulta i l'accés. Manté una comunicació constant amb el productor del fons i la Unitat de Procés Tècnic.

Gestió Documental i Arxiu estableix les normes a implementar, les pautes pel tractament documental i dona el vistiplau per a la seva ingesta a UBdoc que és l'eina de gestió dels documents d'arxiu de la Universitat de Barcelona i en garanteix la consulta i l'accés.

El Centre de Digitalització de la Universitat de Barcelona, integrat al CRAI, ofereix el servei de digitalització del fons patrimonial del CRAI seleccionat per motius de preservació i/o difusió.

El CRAI Taller de restauració té la funció d'assessorar en matèria de manipulació i conservació dels fons. Dona les pautes per tenir cura preventiva de l'estat físic dels documents patrimonials i s'encarrega de portar a terme la restauració dels que ho necessitin.

Per últim, el CRAI Unitat de Procés Tècnic s'encarrega de coordinar tot el projecte, en fa el seguiment i dona suport tècnic a la Biblioteca. Fa de nexa entre la Biblioteca i Gestió Documental i Arxiu o si s'escau, entre la Biblioteca i el Taller de restauració que depèn del CRAI Unitat de Gestió de la Col·lecció. L'objectiu de la seva tasca és establir i mantenir les xarxes de col·laboració, prioritzant la normalització dels procediments de treball i la posada en comú d'idees i recursos per tal de generar sinèrgies i optimitzar els resultats.

Exemple de gestió: cartes als Reis d'Orient

A continuació es presenta un exemple concret que ha permès anar molt més enllà de les tasques de processar i descriure. És el cas de les cartes als Reis d'Orient que formen part del fons Pere Bosch i Gimpera.

Per portar a terme les feines de descripció del Fons Bosch i Gimpera, on es troben aquests documents, ha estat indispensable interactuar amb alguns dels actors de l'infografia inicial. A tall d'exemple:

- Amb el CRAI de FGiH que custodia aquest fons per millorar l'inventari inicial.
- Amb GDA per crear un únic quadre de classificació d'un fons complex format per 3 subfons i per validar les sèries i els registres d'autoritat.
- Amb Gestió de la Col·lecció per tal de plantejar la creació d'una nova col·lecció a la MDC i la digitalització prèvia de tota la documentació al CEDi.

Cal destacar tota la feina prèvia com l'Exposició virtual Cartes als Reis 1921-1924 (desembre 2010) del CRAI de Filosofia, Geografia i Història amb un primer recull de cartes digitalitzades i un perfil biogràfic de Carreras:

- 643 cartes als Reis d'inicis de segle XX, entre 1921 i 1925, provinents majoritàriament de Terrassa i Madrid recollides pel Catedràtic d'Ètica de la Universitat de Barcelona Tomàs Carreras i Artau.

Arran de les tasques amb el fons Bosch i Gimpera i coincidint amb el centenari d'aquestes cartes es va iniciar el projecte "Cartes als Reis d'Orient" creant una nova col·lecció amb cartes actuals als Reis amb un doble objectiu:

- Contribuir a conservar part del patrimoni cultural comú (la gran majoria d'ajuntaments i escoles consultats no guardaven aquestes cartes, ni tant sols els que disposaven d'arxiu històric)
- Posar a disposició de la comunitat universitària nou material d'investigació que permeti obrir múltiples línies de recerca (que poden ser comparatives o no amb la documentació d'inicis del segle XX)

A més a més el projecte ha permès reflexionar sobre els elements cabdals d'una gestió eficaç i eficient de donatius. S'esquematitzen a continuació perquè es consideren fonamentals per entendre les bones pràctiques que tracta de consolidar la Unitat:

- La normalització dels procediments de treball contribueix a activar sinèrgies i a optimitzar els resultats.
- L'establiment de xarxes de col·laboració permeten compartir els recursos, posar les idees en comú i donar una resposta adequada a les necessitats.
- La coordinació de les activitats contribueix a assolir els objectius generals el CRAI de conservació del patrimoni cultural i de servei a la investigació.

D'aquesta manera sense deixar de banda les tasques principals del personal de la Unitat, tal com demostra la feina feta al fons Bosch i Gimpera, es va veure l'oportunitat de preservar un nou fons per conservar el que té un valor històric i patrimonial i que a més pot obrir noves línies d'investigació.

En aquests moments, a través de la signatura d'acords i convenis amb diferents ajuntaments i escoles, s'ha començat a recopilar i tractar cartes de diferents localitats de Catalunya dels anys 2019, 2020 i 2021, on la pandèmia del coronavirus apareix barrejada amb els desigs dels infants.

Al mateix temps que es va començar a crear una nova col·lecció de cartes es van estudiar el context històric, els objectius i la finalitat de la col·lecció originària:

- El 1912 Carreras i Artau guanya la Càtedra d'Ètica de la UB. Aquest mateix any es crearia l'Arxiu de Psicologia i Ètica Hispanes. El 1915 aquest primer arxiu evoluciona cap a l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya.

- Les cartes formaren part d'aquest arxiu amb un clar objectiu: conèixer trets psicològics globals que caracteritzaven les poblacions d'Espanya. Les cartes utilitzades per "un estudio acerca de la psicología i carácter de los niños en España" són exemple de psicoetnografia, teoria creada per l'AEFC que buscava analitzar la psicologia col·lectiva a partir de materials etnogràfics. Tanmateix no ens ha arribat cap estudi sobre aquest documents.
- Amb l'esclat de la Guerra Civil Carreras i Artau, diputat al Parlament de Catalunya per la Lliga Regionalista, ha de fugir del país. El seu fons d'arxiu, amb els armaris inclosos, apareix després de la guerra en uns magatzems de la Plaça Espanya. Ell mateix i un deixeble seu i després membre de l'AEFC, Josep Maria Batista i Roca, salven l'arxiu de ser cremat. Es recuperen les cartes però no d'altres documents com enquestes realitzades per conèixer les societats primitives, per exemple les fetes als pastors.
- El 1942 neix el CSIC, la separació entre universitat i la nova institució és quasi inexistent ja que els mateixos catedràtics treballen i investiguen simultàniament als dos llocs. El 1945, un Carreras i Artau ja gran s'incorpora al CSIC i amb ell arriba el seu arxiu.
- D'aquesta manera les cartes als Reis d'Orient queden dividides entre dues institucions amb el gruix de cartes, 3770 cartes, a l'Institut Milà i Fontanals del CSIC.
- I per què una grup de cartes es van quedar a la UB? Algunes hipòtesis i cap certesa: a inicis del segle XX disciplines com l'arqueologia, la prehistòria, l'etnografia estaven molt properes, tal com demostra l'aparició de l'Associació Catalana d'Antropologia, Etnologia i Prehistòria (1922-1927); l'estreta amistat entre Bosch i Gimpera i Carreras i Artau; unes cartes que podrien haver estat utilitzades pels estudis etnogràfics realitzats per Bosch i Gimpera i especialment per Lluís Pericot.

I aquesta combinació de recerca amb les cartes als Reis d'inicis del segle XX, millorant per exemple els apartats d'història arxivística de l'esmentat fons, i l'arribada de les cartes del segle XXI ha permès donar embranzida a la difusió d'aquest projecte amb la publicació d'articles a revistes d'àmbit local i comarcal, a la premsa i ràdio.